

Diagnosi Estratègica del Vallès Oriental

Relat territorial i punts crítics (document de treball)

Abril de 2018

Assistència tècnica:

Activa Prospect és una companyia de recerca i consultoria formada per un equip multidisciplinar de professionals que treballa en els àmbits de mercat de treball, formació, polítiques socials i desenvolupament territorial i gestió de projectes. Activa Prospect proveeix informació pràctica i orientada a la presa de decisions, amb una base de treball participatiu i proper al territori.

Aquesta recerca s'ha dut a terme per encàrrec del **Consell Comarcal del Vallès Oriental**.

L'enfocament, el contingut, l'anàlisi i la interpretació d'aquest document són responsabilitat de l'equip de treball d'Activa Prospect que en té l'autoria.

La duplicació i/o publicació en qualsevol forma d'aquest document només és permesa amb el permís explícit del **Consell Comarcal del Vallès Oriental**.

Equip:

David Moreno Lobera

Enginyeria en informàtica i Diplomatura en Estadística

Joan Antoni Serra

Doctor en Geografia

Arnau Comas

Llicenciat en Ciències Polítiques i de l'Administració

Activa Prospect SL (Research & Solutions)

Centre d'Empreses de Noves Tecnologies

Parc Tecnològic del Vallès

08290 Cerdanyola del Vallès

Barcelona

Tel. +34 93 5820177 - Fax. +34 93 5801354

activapropect@activapropect.cat

<http://www.activapropect.cat>

Índex

1	PUNTS CRÍTICS. REPTES TERRITORIALS IDENTIFICATS.....	1
2	RELAT TERRITORIAL.....	3
2.1	<u>Des de la perspectiva social</u>	3
1.	El creixement demogràfic i la crisi econòmica provoquen desequilibris importants entre les vocacions productives i les residencials que tenen un impacte negatiu en l'accés al treball	3
2.	L'envelliment de la població i de la dependència com a repte i oportunitat per la millora de la prestació dels serveis d'atenció.....	3
2.2	<u>Des de la perspectiva del treball</u>	4
3.	L'escassa valoració social del sector de les cures personals dificulta la cerca de professionals i la generació d'ocupació de qualitat.....	4
4.	L'obsolescència i dificultats d'inserció dels treballadors sèniors amb baixa qualificació.....	4
a.	L'envelliment de la força de treball i una qualificació no ajustada als requeriments empresarials actuals.....	4
b.	La manca de reconeixement de l'experiència professional	4
c.	El baix ús de la formació al llarg de la vida.....	4
5.	Els dèficits en competències (bàsiques i transversals) d'una part de la població activa i uns nivells baixos de formació.....	5
6.	Les dificultats d'accés a la formació de determinats col·lectius: barreres estructurals, disfuncions del mercat i oferta formativa	5
7.	L'ús excessiu de la temporalitat en la contractació i l'externalització de la gestió dels recursos humans incrementen la precarietat laboral	5
8.	La manca de transparència del mercat de treball i del sistema de formació per al treball dificulta l'orientació de la població, especialment entre els joves.....	5
9.	L'estoc de mà d'obra, tant a la indústria com en el sector del transport, voreja l'escassetat	6
10.	L'oferta de formació no s'ajusta als requeriments del teixit productiu local	6
11.	La manca de treballadors qualificats en turisme incideix negativament en la prestació dels serveis i frena el potencial del sector	6
2.3	<u>Des de la perspectiva de la mobilitat i el transport</u>	7
12.	Una bona posició geoestratègica respecte el mercat català, estatal i europeu i en relació als principals eixos de transport de mercaderies.....	7
13.	L'augment de la mobilitat de mercaderies genera nous problemes en relació a l'accessibilitat i la distribució.....	7
14.	La intensificació de la vocació residencial i els dèficits de planificació de l'oferta de transport públic	7
15.	L'increment de l'ús del vehicle privat i el repte de la sostenibilitat	8
2.4	<u>Des de la perspectiva del teixit productiu i les vocacions</u>	8
16.	La important dotació d'espais industrials és un actiu però l'oferta es presenta fragmentada i amb deficiències	8
17.	Una gran diversificació econòmica amb especialitzacions importants en diversos àmbits i un teixit empresarial força innovador i adaptable	8
18.	Una comarca que crea ocupació en tots els sectors, amb el sectors serveis com a motor	9
19.	La Riera de Caldes: un territori especialitzat en transport i logística	9
20.	Una comarca amb molt potencial turístic: diversificació, bona ubicació, noves tendències que afavoreixen el turisme de proximitat i complementarietat amb les comarques veïnes.....	9
21.	El major aprofitament dels recursos naturals, culturals i gastronòmics: dinamitzar el sector agrari local i reforçar l'oferta.....	10
22.	La salut i els serveis a les persones com a sector d'oportunitats de futur en termes econòmics i ocupacionals.....	10
2.5	<u>Des de la perspectiva de la governança</u>	11
23.	Les dificultats per a la planificació comarcal i la concertació amb i entre els agents	11
24.	La gestió de les polítiques: rigidesa, centralisme i insuficiència de recursos (humans, materials i econòmics)	11
25.	Una estratègia compartida amb l'entorn territorial més immediat.....	11

1 PUNTS CRÍTICS: REPTES I OPORTUNITATS TERRITORIALS IDENTIFICATS

Des de la perspectiva social

- a) **L'atenció a una població cada cop més envellida i d'altres col·lectius amb necessitats especials.** Tal i com passa arreu del territori, la població cada vegada està més envellida, la detecció de noves malalties i l'atenció a les persones amb diversitat funcional generen unes noves necessitats d'atenció i cures, així com unes noves dificultats a causa també de la major dispersió poblacional que dificulta l'atenció al domicili. En relació aquest punt, les noves tecnologies es veuen com una oportunitat per fer més accessibles els serveis, afavorir l'atenció integral i l'atenció en l'entorn domiciliari.
- b) **L'atenció als processos d'exclusió social.** Cada vegada hi ha segments de població més importants, majoritàriament concentrats als municipis més densament poblats de la comarca, que queden exclosos tant del mercat de treball, de l'habitatge o d'altres recursos que faciliten l'accés a un nivell de vida digna i que els protegeix de situacions de degradació socialment i econòmicament irreversibles.

Des de la perspectiva del treball

- c) **L'obsolescència professional** de la població activa vers els nous requeriments del teixit productiu. La comarca segueix essent un espai dinamitzat eminentment pel sector industrial però la seva mà d'obra s'està envellint per manca de vocacions i factors demogràfics i tampoc hi ha una oferta formativa orientada a les noves necessitats del mercat laboral que permeti l'actualització dels efectius actuals.
- d) **La precarització de les relacions i condicions laborals** (durada dels contractes, externalització de la gestió dels RRHH, devaluació salarial). L'índex de subcontractació de treballadors a mans d'empreses intermediàries (ETT) és dels més elevats de Catalunya. Això precaritza les condicions laborals i fa que alguns sectors productius tinguin dificultats per atraure mà d'obra qualificada i talent.
- e) **L'ocupabilitat dels col·lectius amb baixos nivells d'instrucció.** L'atur de llarga durada creix de manera important i la manca de formació d'alguns sectors de població dificulta encara més la seva inserció en el mercat de treball.
- f) **La transparència del mercat de treball.** La força de treball no està ben orientada en relació als requeriments del teixit productiu, entre d'altres, per la poca transparència dels recursos i necessitats del món laboral, tant cap a les empreses com cap als treballadors i treballadores.
- g) **L'adequació de l'oferta formativa als requeriments empresarials** Els pocs mecanismes de concertació existents entre l'administració pública i l'empresa privada, així com la manca d'adaptació d'alguns recursos, té com a conseqüència que l'oferta de formació per l'ocupació no estigui adequada als nous requeriments empresarials.

Des de la perspectiva de la mobilitat i el transport

- h) **La manca de sostenibilitat del model actual de mobilitat dels ciutadans.** Com a conseqüència dels canvis demogràfics, residencials, comercials, entre d'altres, està canviant el patró de mobilitat de la població, les seves necessitats i, al seu entorn, les infraestructures i la planificació actuals estan quedant obsoletes.
- i) **L'augment del transport de mercaderies.** Els canvis en les dinàmiques econòmiques i comercials, sobretot l'entrada massiva del comerç electrònic, la globalització de l'economia i les necessitats que genera l'expansió del sector logístic, augmenten la densitat i la intensitat del transport de mercaderies i en conseqüència les infraestructures es congestionen comportant des economies importants en un àmbit estratègic per la competitivitat de les empreses. Al mateix temps el reforç d'aquest factor és clau per la internacionalització de l'economia comarcal.

Des de la perspectiva del teixit productiu i les vocacions

- j) **L'obsolescència dels PAE respecte als requeriments actuals del teixit productiu (més activitat logística i transformació digital) i la manca de gestió.** Els PAE's existents actualment a la comarca presenten un seguit de dèficits estructurals a nivell d'infraestructures i un important potencial de millora i creixement.
- k) **La reindustrialització de la comarca basada en la innovació, el coneixement i l'augment de la productivitat.** Catalunya viu un procés de reindustrialització. Aquesta realitat és una oportunitat per al desenvolupament d'aquest sector clau i la creació d'ocupació a la comarca.
- l) **L'estructuració de producte turístic/comercial/agroalimentari/gastronòmic en base als actius històrics, naturals, agraris i culturals.** El Vallès Oriental conserva molts actius paisatgístics, naturals i elements identificadors locals així com alguns espais de gran atracció turística.

Des de la perspectiva mediambiental

- m) **L'impacte de l'activitat productiva i residencial així com de la mobilitat generada en el medi ambient.** L'augment de la mobilitat derivada de la internacionalització de l'economia, del comerç electrònic i de les dinàmiques de mobilitat de la població i l'ús predominant de combustibles fòssils té impacte en la qualitat de l'aire derivat de la mobilitat (emissions CO2) i en l'escalfament global.
- n) **La major sensibilització i revalorització vers l'entorn natural i la consciència en els hàbits de consum.** Es registra un augment de la demanda de productes ecològics i de proximitat i de valorització del patrimoni natural i cultural, que és una oportunitat per a la recuperació del sector primari, la preservació de l'entorn natural i patrimonial.

Des de la perspectiva de la governança

- o) **Hi ha dificultats per articular una proposta estratègica conjunta entre administracions i agents socials i econòmics de la comarca** degut a la manca de planificació estructural i estructurada, la manca d'integració dels agents del territori entre si i la de concertació de polítiques públiques. Això genera una menor capacitat d'incidència del territori en àmbits de decisió superiors que afecten al seu desenvolupament.

2 RELAT TERRITORIAL

2.1 DES DE LA PERSPECTIVA SOCIAL

1. EL CREIXEMENT DEMOGRÀFIC I LA CRISIS ECONÒMICA PROVOQUEN DESEQUILIBRIS IMPORTANTS ENTRE LES VOCACIONS PRODUCTIVES I LES RESIDENCIALS QUE TENEN UN IMPACTE NEGATIU EN L'ACCÉS AL TREBALL

Els darrers 10 anys la comarca ha experimentat un creixement demogràfic d'un 9,1% (gairebé el doble que la demarcació), destacant 8 municipis que presenten creixement per sobre del 20%. Són sobretot els municipis de menor dimensió. Els municipis més densament poblats - que són els que concentren l'activitat productiva - perden població. Els nouvinguts semblen tenir un perfil sociolaboral més aviat alt, ja que els municipis amb majors creixements demogràfics mostren una menor incidència de l'atur. Uns 25.000 residents tenen el seu lloc de treball fora de la comarca, mentre que hi ha 26.000 persones aturades al territori. Això s'ha traduït en unes majors exigències en la mobilitat per accedir al treball el que significa una major dependència de l'oferta de transport públic pels col·lectius més desfavorits generant una desigualtat en l'accés a l'ocupació. També ha significat la presència d'una sobreoferta de mà d'obra en els municipis amb la major vocació productiva, comportant l'exclusió dels col·lectius amb menor ocupabilitat. Com a resultat, es dona una major competència pels llocs de treball locals.

2. L'ENVELLIMENT DE LA POBLACIÓ I DE LA DEPENDÈNCIA COM A REpte I OPORTUNITAT PER LA MILLORA DE LA PRESTACIÓ DELS SERVEIS D'ATENCIÓ

El Vallès Oriental té una població cada vegada més envellida i nombrosa en un context territorial caracteritzat per una dispersió geogràfica de la població. Hi ha una important proporció de població que viu en urbanitzacions i cases aïllades i una manca de planificació coordinada dels requeriments de mobilitat, tant en transport públic com en transport privat. A més, una part important de la població dependent presenta una manca de recursos econòmics per fer front als serveis que l'insuficient desplegament de la Llei de la dependència situa en les famílies. Aquestes estan cada vegada més atomitzades i tenen una menor dimensió, situacions que poden agreujar les necessitats. També hi ha un encorsetament dels recursos existents que dificulten la realització de millores en l'oferta i la definició de polítiques locals adaptades a les especificitats territorials i individuals dels beneficiaris. Pel que fa als dèficits de serveis, existeix una manca de recursos per fomentar l'autonomia de les persones amb discapacitat quan són adultes i per l'acompanyament a la població en general (abandonament escolar prematur, etc.). Tot això genera dificultats en la població dependent de la comarca en l'accés als recursos i serveis d'atenció. La millora dels serveis d'atenció domiciliària (SAD) i la incorporació de les TIC poden millorar l'accés als serveis i tenen potencial per fer de la comarca un referent en aquests camps.

2.2 DES DE LA PERSPECTIVA DEL TREBALL

3. L'ESCASSA VALORACIÓ SOCIAL DEL SECTOR DE LES CURES PERSONALS DIFICULTA LA CERCA DE PROFESSIONALS I LA GENERACIÓ D'OCCUPACIÓ DE QUALITAT

El poc valor atorgat al sector (sobretot en l'atenció a la dependència i a les persones amb discapacitat), tant social com institucional, es tradueix en poca estabilitat contractual, baixes remuneracions i uns convenis amb condicions laborals precàries. Això, entre d'altres, fa que la població més jove trobi el sector poc atractiu. Així, aquest acaba sent sovint un "refugi" per a moltes dones amb poca o cap formació específica orientada a l'activitat. En conseqüència hi ha una dificultat clara per trobar professionals. Altres causes també en són una oferta formativa poc diversificada i especialitzada amb manca de places (sobretot en l'ensenyament universitari), la manca de treball sobre la diversitat funcional a l'escola per tal que hi hagi un major reconeixement de l'activitat i la manca d'orientació sobre els requeriments empresarials i d'alineació dels CVs. A més, també hi ha diversos reptes associats a la mateixa realitat i situació: l'envelliment dels cuidador/es, la manca de cobertura d'aquest per part del sistema, la necessitat de reforçar en la formació dels professionals els valors i l'ètica i la de lligar l'obtenció del carnet de conduir en el cas de les persones que es formen en l'atenció domiciliària, atesa la dispersió geogràfica de la població i l'oferta de transport públic existent.

4. L'OBSOLESCÈNCIA I DIFICULTATS D'INSERCIÓ DELS TREBALLADORS SÈNIORS AMB BAIXA QUALIFICACIÓ

a. L'ENVELLIMENT DE LA FORÇA DE TREBALL I UNA QUALIFICACIÓ NO AJUSTADA ALS REQUERIMENTS EMPRESARIALS ACTUALS

Les previsions demogràfiques situen els cohorts de més edat entre els més nombrosos. Aquest cohorts presenten uns nivells d'instrucció més baixos que els més joves i una menor formació orientada a l'activitat professional. L'obsolescència dels coneixements com dels títols i uns requeriments actuals que demanden una major polivalència i flexibilitat, davant els canvis en els processos productius, en són algunes de les causes. Si a això se li suma que les empreses tendeixen a expulsar als treballadors més sèniors, s'aprecia com aquest col·lectiu (menys format i més allunyat dels requeriments actuals i sobretot concentrat en els majors de 55 anys), experimenta una major incidència de l'atur, gairebé doblant a la de la resta de grups d'edat i sent molt més acusada entre el col·lectiu femení. Això té com a conseqüència un augment del risc d'exclusió social i laboral d'aquests segments de població.

b. LA MANCA DE RECONeixEMENT DE L'EXPERIÈNCIA PROFESSIONAL

La poca agilitat del sistema per adaptar-se a una realitat canviant, la manca de polítiques àgils d'acreditació de l'experiència orientada als col·lectius més sèniors i de recursos econòmics i tècnics són les principals causes que no s'estengui aquest mecanisme de millora de l'ocupabilitat.

c. EL BAIX ÚS DE LA FORMACIÓ AL LLARG DE LA VIDA

L'escàs seguiment de la formació al llarg de la vida és conseqüència de que la cultura empresarial predominant no la situa entre les seves prioritats. Tampoc hi ha una gran motivació per part dels treballadors i desocupats, atès que no es percep que la formació condueixi a una millora de l'ocupabilitat i de les condicions de vida. Un altre fet que explica aquest baix seguiment és la presència d'una oferta formativa focalitzada en competències tècniques, els principals destinataris de la qual són els perfils més qualificats, quan cada cop

són més rellevants les competències transversals i les requerides per la transformació digital i la internacionalització de les empreses.

5. ELS DÈFICITS EN COMPETÈNCIES (BÀSIQUES I TRANSVERSALS) D'UNA PART DE LA POBLACIÓ ACTIVA I UNS NIVELLS BAIXOS DE FORMACIÓ

Hi ha diversos factors que han portat a aquesta situació. D'una banda el model anterior a la crisi. Un model que fomentava l'abandonament dels estudis degut a la presència de sectors generadors d'ocupació que no requerien qualificació. També s'ha donat la desaparició de la figura de l'aprenent en certes professions i hi ha una escassa valoració social de la formació professional. Tots aquests factors han acabat generant l'existència d'un col·lectiu important de població sense cap tipus de professionalització o vocació. Un col·lectiu que al presentar una escassa ocupabilitat corre el perill de situar-se en la desocupació de llarga durada o bé en la precarietat laboral.

6. LES DIFICULTATS D'ACCÉS A LA FORMACIÓ DE DETERMINATS COL·LECTIUS: BARRERES ESTRUCTURALS, DISFUNCIONS DEL MERCAT I OFERTA FORMATIVA

L'oferta formativa existent, tant ocupacional com contínua, es troba focalitzada en les competències tècniques i per tant va adreçada als col·lectius més formats. Les necessitats de mobilitat geogràfica (generades per la dispersió poblacional i l'oferta existent al territori) en dificulten l'accés dels perfils amb menys formació, que no sempre compten amb els recursos apropiats per la seva mobilitat (oferta de transport públic deficient, vehicle privat o recursos econòmics). Això acaba traduint-se en una desmotivació vers a la formació necessària per la millora de la seva ocupabilitat o situació laboral, afavorint la persistència de les situacions de desocupació i la precarietat laboral.

7. L'ÚS EXCESSIU DE LA TEMPORALITAT EN LA CONTRACTACIÓ I L'EXTERNALITZACIÓ DE LA GESTIÓ DELS RECURSOS HUMANS INCREMENTEN LA PRECARIETAT LABORAL

La precarietat laboral, més acusada en els sectors productius no industrials (cada vegada més presents a la comarca) es veu agreujada per la globalització de l'economia i els canvis en els marcs normatius en la legislació laboral. Però un factor clau en són els canvis en la cultura empresarial pel que fa a la gestió de les polítiques de recursos humans: el 40% dels contractes de la comarca són gestionats per ETT, xifra que dobla la mitjana catalana. Moltes empreses estan tendint a externalitzar aquesta funció i a minimitzar riscos en la contractació directa. La contractació creix doncs a ritmes molt més elevats que l'ocupació així com el nombre de contractes per lloc de treball i la temporalitat s'estenen a tots els grups d'edat, ja que en l'actualitat ja no és un mecanisme d'adaptació dels més joves al mercat de treball tal i com ocorria en el passat, sinó que afecta cada cop més als treballadors més sèniors. Els sectors que creen més ocupació són precisament els de major temporalitat. Tot això genera una precarietat contractual que afecta als col·lectius menys qualificats, on el 70% dels contractes no requereixen cap tipus de formació professional i el 45% són en ocupacions sense cap tipus de requeriment, i es focalitzen en determinats sectors, principalment serveis.

8. LA MANCA DE TRANSPARÈNCIA DEL MERCAT DE TREBALL I DEL SISTEMA DE FORMACIÓ PER AL TREBALL DIFICULTA L'ORIENTACIÓ DE LA POBLACIÓ, ESPECIALMENT ENTRE ELS JOVES

La no existència d'un sistema d'orientació complet sinó d'actuacions puntuals i un sistema d'intermediació que no és prou transparent, fa que les ofertes no es formalitzin per canals oberts i no arribin a la població. Una bona part de la intermediació es realitza mitjançant el boca-orella. Certs sectors i ocupacions tenen problemes per cobrir les vacants. En molts

casos però, les vacants no expressen de forma prou clara les competències requerides ni estan lligades a titulacions. Això acaba generant una desconexió per part de la població dels requeriments del mercat laboral local i una desmotivació en sectors de treballadors que porten molt de temps cercant feina, ja que el seu perfil no s'ajusta als requeriments empresarials. També condueix a una ineficiència en el sistema d'intermediació laboral, raó que explica, en part, que moltes empreses optin per l'externalització d'aquests processos. Tot aquest procés acaba conduint a un desajust entre oferta i demanda laboral en certs sectors i ocupacions i en l'augment del desànim en determinats col·lectius, sobretot els que presenten menor ocupabilitat.

9. L'ESTOC DE MÀ D'OBRA, TANT A LA INDÚSTRIA COM EN EL SECTOR DEL TRANSPORT, VOREJA L'ESCASSETAT

En relació als estocs de mà d'obra, a la indústria i en les activitats de transport i emmagatzematge són molt baixos: l'atur sectorial representa menys del 10% dels llocs de treball. Això es deu a l'envelliment de la força de treball provocat perquè no hi ha reemplaçament generacional i a la creació d'ocupació registrada. Hi ha escassetat d'oferta de treballadors joves i els excedents se situen en els treballadors sèniors de baixa qualificació, que són els que conformen el perfil dels aturats. Entre les causes d'aquest desajust en el mercat laboral s'assenyalen: l'escassa interrelació entre el món empresarial i la resta del teixit social i l'administració pública, la descoordinació entre els operadors de formació i el món de l'empresa, la poca transparència del sistema d'intermediació laboral (desconeixement de les oportunitats laborals que ofereix tant la indústria com les activitats de transport), els canvis de valors de la població que estigmatitzen la producció industrial (estereotips en relació a les condicions de treball, amb un alt component físic, jornades atípiques: nocturn, caps de setmana) i que no tenen en compte els canvis en els requeriments actuals i, finalment, la manca de polítiques empresarials d'atracció i retenció de talent en aquests sectors.

10. L'OFERTA DE FORMACIÓ NO S'AJUSTA ALS REQUERIMENTS DEL TEIXIT PRODUCTIU LOCAL

D'una banda, les decisions de programació i de continguts curriculars de l'oferta formativa vénen força predeterminades i definides per les administracions regionals i estatals. De l'altra, les empreses no participen en la configuració d'aquesta ni en el disseny dels continguts. Hi ha, doncs, una oferta que s'orienta principalment en funció dels recursos tant personals com materials dels operadors existents, amb poca innovació, una excessiva continuïtat i rigidesa, manca d'oferta en certs àmbits d'especialització del territori i amb dificultats per homologar part de l'oferta. Aquest desajust en l'oferta produeix dificultats per cobrir determinats perfils professionals, mentre que en altres sectors i/o ocupacions hi ha un excés de mà d'obra. Així doncs, per exemple, hi ha un excés d'oferta formativa en la famílies d'Administració i gestió, mentre que l'oferta d'Hosteleria i turisme és inexistent, malgrat l'alta demanda.

11. LA MANCA DE TREBALLADORS QUALIFICATS EN TURISME INCIDEIX NEGATIVAMENT EN LA PRESTACIÓ DELS SERVEIS I FRENA EL POTENCIAL DEL SECTOR

Entre les causes que expliquen la manca de qualificació hi ha una oferta formativa insuficient, poc diversa i coneguda i un abandonament prematur dels estudis per part dels joves perquè hi ha molta demanda d'ocupació en el sector. A això se sumen unes condicions laborals poc atractives caracteritzades per l'estacionalitat, una alta rotació de personal i males condicions salarials, que accentuen la imatge precària i de manca d'expectatives en el sector.

2.3 DES DE LA PERSPECTIVA DE LA MOBILITAT I EL TRANSPORT

12. UNA BONA POSICIÓ GEOESTRATÈGICA RESPECTE EL MERCAT CATALÀ, ESTATAL I EUROPEU I EN RELACIÓ ALS PRINCIPALS EIXOS DE TRANSPORT DE MERCADERIES

La comarca disposa una situació geogràfica privilegiada a l'entorn metropolità de Barcelona, el principal mercat de Catalunya. Respecte el conjunt del mercat català, és la 4a comarca amb una distància mitjana menor a aquest (per darrera del Barcelonès, Baix Llobregat i el Vallès Occidental). També presenta una sèrie d'externalitats positives pel que fa al mercat europeu, peninsular i regional ja que l'autopista AP-7 que connecta amb aquests mercats travessa la comarca d'un extrem a l'altre, sent una localització idònia per aquelles activitats productives orientades a aquests mercats. A més, té la confluència dels tres principals corredors industrials de la Regió Metropolitana de Barcelona l'AP-7/B-30, la C-17 i la C-59. No obstant, en relació al mercat no europeu, la situació del Vallès Oriental no és tan positiva en comparació a la resta de comarques properes degut a la seva menor proximitat a les infraestructures logístiques que abasten aquests mercats (ports i aeroports), al fet d'haver de rodejar la ciutat de Barcelona per tal d'accedir-hi i a la manca de potenciació del transport ferroviari. Això li resta competitivitat respecte altres comarques. En aquest sentit, l'estació intermodal de La Llagosta (o fins i tot la de La Sagrera) representa una oportunitat per reforçar el transport de mercaderies.

13. L'AUGMENT DE LA MOBILITAT DE MERCADERIES GENERA NOUS PROBLEMES EN RELACIÓ A L'ACCESSIBILITAT I LA DISTRIBUCIÓ

Per una banda, s'ha posat de manifest que davant l'augment del transport de mercaderies, derivat de la internacionalització de l'economia, els polígons d'activitat econòmica de la comarca no estan preparats, sobretot pel que fa al transport de gran tonatge. Per altra banda, l'aparició de noves formes de consum, com el comerç electrònic, ha significat incrementar la demanda d'entregues comportant un augment de les flotes de vehicles i de les empreses de transport, fet que ha representat una major saturació de la xarxa viària. A més, el major volum d'entregues als nuclis urbans ha generat nous problemes relacionats amb l'accessibilitat i descàrrega de mercaderies a les zones centrals i peatonals per part de les empreses de distribució de paqueteria.

14. LA INTENSIFICACIÓ DE LA VOCACIÓ RESIDENCIAL I ELS DÈFICITS DE PLANIFICACIÓ DE L'OFERTA DE TRANSPORT PÚBLIC

La població tendeix a variar les seves preferències i els seus patrons de comportament i això té un impacte directe en les necessitats de mobilitat i transport. La tendència a buscar un habitatge fora de les grans urbs – que és un fet metropolità- ha tingut com a conseqüència, al Vallès Oriental, un gran creixement de la població dispersa: una pèrdua de pes demogràfic de les zones altament densificades de la comarca i un augment de la població als municipis més petits. Això comporta un augment de l'ús del vehicle privat. Augment que part d'aquesta població (de perfil relativament benestant) ha d'assumir degut a una reduïda oferta de transport públic però que té costos, tant a nivell econòmic com a nivell medi ambiental. De moment, altres canvis que van en sentit contrari com ara la tendència a l'augment del teletreball (que redueix i simplifica les necessitats de mobilitat), no compensen aquestes dinàmiques. La intensificació de la vocació residencial de la comarca doncs ha comportat diversos problemes relacionats amb l'accessibilitat als llocs de treball en transport públic, principalment als polígons industrials. Totes aquestes problemàtiques han posat de manifest la manca de planificació de l'oferta de transport públic i infraestructures a llarg termini que afavoreixin la intermodalitat i la manca de coordinació entre les diferents

modalitats de transport, fet que ha generat una sèrie de reclamacions territorials canalitzades pels àmbits de concertació supramunicipal (l'Àmbit B30 i la Xarxa C17), especialment en l'àmbit del transport públic.

15. L'INCREMENT DE L'ÚS DEL VEHICLE PRIVAT I EL REpte DE LA SOSTENIBILITAT

La mobilitat que es produeix és eminentment intracomarcal i intermunicipal, ja que la major part de la població ocupada treballa a la comarca. Al voltant del 70% de la població ocupada utilitza el vehicle privat, mentre que només el 16,7% utilitza el transport públic. En relació al darrer, hi ha certa dependència de l'oferta de transport públic intermunicipal: només el 10-12% de fluxos són cap al Barcelonès o Vallès Occidental. L'excessiu ús del transport privat es deu a la manca d'oferta de transport públic, al desconeixement important per part de la població de l'oferta existent i una escassa cultura/hàbit en l'ús del transport públic. L'augment de la mobilitat i l'ús predominant del transport privat, plantegen nous reptes envers a la sostenibilitat del model tant pel que fa a la qualitat de l'aire com dels efectes en l'escalfament global i el canvi climàtic que tenen a veure amb l'ús de combustibles fòssils. El Vallès Oriental és una zona de risc per l'impacte en la qualitat de l'aire derivat de la mobilitat (emissions CO₂). D'altra banda, els desenvolupaments tecnològics dels darrers anys, en l'àmbit de la transició energètica cap a combustibles menys contaminants i en l'ús de les TIC que permeten una millor gestió de la mobilitat, es perceben com una oportunitat per tal de fer front a aquests reptes, tant pel que fa a la reducció de la contaminació, mitjançant la utilització de combustibles més nets, com en el desplegament de solucions intel·ligents en l'àmbit del transport de persones.

2.4 DES DE LA PERSPECTIVA DEL TEIXIT PRODUCTIU I LES VOCACIONS

16. LA IMPORTANT DOTACIÓ D'ESPACIS INDUSTRIALS ÉS UN ACTIU PERÒ L'OFERTA ES PRESENTA FRAGMENTADA I AMB DEFICIÈNCIES

Amb 156 polígons industrials i gairebé 3.000 hectàrees és una de les comarques amb major oferta de sòl industrial per habitant, en termes relatius. 34 dels 39 municipis de la comarca disposen de polígon. No obstant, els polígons d'activitat econòmica presenten algunes deficiències en quant a les infraestructures, el seu manteniment i la mobilitat. L'excessiva atomització d'aquests espais i les delimitacions administratives dificulten la provisió serveis, la seva gestió i actualització. Un fet especialment rellevant és el deficient desplegament de la xarxa d'internet d'altres prestacions (fibra òptica), provocant un greuge competitiu per a les empreses. Una altre dèficit és la situació de les infraestructures de transport, amb una xarxa de transport públic que no facilita la connexió amb els polígons. Només el 60% dels polígons presenten una accessibilitat acceptable i un 35% la tenen deficient o millorable, restant competitivitat a la comarca.

17. UNA GRAN DIVERSIFICACIÓ ECONÒMICA AMB ESPECIALITZACIONS IMPORTANTES EN DIVERSOS ÀMBITS I UN TEIXIT EMPRESARIAL FORÇA INNOVADOR I ADAPTABLE

El Vallès Oriental representa l'economia comarcal més diversificada de Catalunya i la 4a en termes de PIB. Presenta especialitzacions i concentracions sectorials i territorials importants en les següents activitats: la química i fabricació de plàstics, amb més de 10 mil llocs de treball i més de 300 establiments; el Metall amb gairebé 6 mil llocs de treball i més de 600 establiments; el Transport i la logística amb gairebé 6 mil llocs de treball i més de 700 establiments; la Fabricació de components i accessoris del motor amb més de 4 mil llocs

de treball i més de 100 establiments; la Indústria farmacèutica amb més de 2 mil llocs de treball; la Fabricació de mobles amb gairebé 1.500 llocs de treball; i la Fabricació de components elèctrics i electrònics amb 1.500 llocs de treball. També és la 3a comarca amb un major nombre de sol·licituds de patents per habitant de Catalunya. Disposa d'un gruix important d'empreses de mida gran i mitjana, que són empreses obertes a la competència i amb estructura i economies d'escala suficients per innovar. No obstant això, les dades de protecció intel·lectual mostren un teixit empresarial més centrat en les innovacions de producte i procés que en la diferenciació de producte i en el disseny (comercialització). En aquest sentit la comarca mostra potencial per adaptar-se a les noves tendències productives com ara la indústria 4.0 o les oportunitat existents en el camp de l'economia verda o circular.

18. UNA COMARCA QUE CREA OCUPACIÓ EN TOTS ELS SECTORS, AMB EL SECTORS SERVEIS COM A MOTOR

El sector serveis registra nivells d'ocupació superiors a abans de la crisi, sent les activitats més dinàmiques les TIC, els serveis empresarials, l'hostaleria i l'educació. La indústria comarcal crea ocupació a ritmes de gairebé del 5% interanual. Alguns sectors com la indústria farmacèutica, la química-plàstic i la fabricació de maquinària i equips mecànics ja registren major ocupació que abans de la crisi, mentre que els sectors més vinculats a la construcció no es recuperen (fabricació de mobles i fabricació minerals no metàl·lics). La construcció manté un elevat dinamisme, però resta lluny dels volums d'ocupació pre-crisi.

19. LA RIERA DE CALDES: UN TERRITORI ESPECIALITZAT EN TRANSPORT I LOGÍSTICA

El CIM Vallès amb 36,7ha. és l'únic polígon logístic en l'àmbit del Vallès i està previst el desenvolupament d'un nou pol logístic de 66 ha. entre La Llagosta i Santa Perpètua de Mogoda a través del Pla director urbanístic Eix Riera de Caldes Sud, molt proper al CIM i la futura terminal logística intermodal de mercaderies de La Llagosta. Així doncs, la bona dotació d'infraestructures vinculades a l'activitat de transport i la logística de mercaderies ha propiciat la localització d'empreses dedicades a la logística i al transport. Aquestes suposen una activitat que genera gairebé 6 mil llocs directes i representa a un teixit empresarial de més de 700 empreses. On hi ha més teixit empresarial és en l'àmbit de Granollers-Congost amb gairebé 250 empreses i uns 3 mil treballadors i en el Baix Vallès, 345 empreses i uns 2 mil treballadors. El sector, que està conformat principalment per microempreses, ha estat afectat molt intensament per la crisi econòmica i mostra una recuperació molt feble (gairebé la meitat dels llocs del sector són en empreses de menys de 10 treballadors). L'activitat més rellevant és la de transport de mercaderies per carretera, seguit del dipòsit i emmagatzematge i de les activitats de gestió del transport. Hi ha un debat latent sobre si l'especialització en aquets àmbit consumeix més recursos estratègics (territori, per exemple) que no beneficis que genera (ocupació).

20. UNA COMARCA AMB MOLT POTENCIAL TURÍSTIC: DIVERSIFICACIÓ, BONA UBICACIÓ, NOVES TENDÈNCIES QUE AFAVOREIXEN EL TURISME DE PROXIMITAT I COMPLEMENTARIETAT AMB LES COMARQUES VEÏNES

El Vallès Oriental disposa d'un oferta de valor en diferents àmbits com la natura, el paisatge, el producte local, la gastronomia i les tradicions i, alhora, de tres grans actius atractors com són la Roca Village (que és la major atractora de turisme de Catalunya, fora de la ciutat de Barcelona), el Circuit de Barcelona-Catalunya i el massís del Montseny. Aquests tres pols d'atracció massiva descompensen i, en certa manera, invisibilitzen la resta del potencial l'oferta turística de la comarca. Tampoc generen sinèrgies significatives amb la resta del territori. Els canvis socials però, tendents a incrementar la demanda de productes turístics relacionats amb la recuperació de la història, la valorització de l'entorn natural i els

productes agroalimentaris de proximitat i ecològics amb criteris de sostenibilitat i menys massificats, tendeixen a afavorir a la comarca i la doten d'una major potencial. També el desenvolupament del turisme de proximitat, que arran de la crisi ha substituït els destins més llunyans i de més llarga durada per visites d'un sol dia o de cap de setmana. No obstant, algunes d'aquestes virtuts també esdevenen febleses. En aquest sentit, degut a l'alta diversificació de l'oferta, la manca d'estructuració del producte, el solapament d'ofertes, la manca de cohesió dels agents, etc. la comarca no acaba de creure que és destí turístic. Finalment, cal destacar les deficiències en l'oferta de transport públic en relació a les principals destinacions (cas del Montseny) o amb destins complementaris, com la costa del Maresme i de La Selva.

21. EL MAJOR APROFITAMENT DELS RECURSOS NATURALS, CULTURALS I GASTRONÒMICS: DINAMITZAR EL SECTOR AGRARI LOCAL I REFORÇAR L'OFERTA

A la comarca hi ha actius pocs valorats tant del patrimoni històric, com cultural i paisatgístic. Justament en un context on hi ha un increment de la valor social atorgat a aquests camps així com a l'entorn natural en si mateix i els productes agroalimentaris de proximitat i ecològics. En aquest sentit, es veu necessari posar en valor la resta d'espais naturals de la comarca (n'hi ha d'altres fora del Montseny), com ara els termals (entre d'altres) i revaloritzar el producte agroalimentari local, de proximitat i ecològic per a generar sinèrgies amb altres àmbits: agrari, restauració, comerç, turisme, gestió cultural, etc. Part d'aquesta revalorització ha de venir també treballant per solucionar l'abandonament de l'activitat primària. La manca de relleu generacional i les dificultats que tenen les persones que volen iniciar un projecte empresarial en són algunes de les causes. Aquesta situació representa un risc ja que afecta de manera directa a la conservació del paisatge i la biodiversitat.

22. LA SALUT I ELS SERVEIS A LES PERSONES COM A SECTOR D'OPORTUNITATS DE FUTUR EN TERMES ECONÒMICS I OCUPACIONALS

La demanda creixent d'una població cada cop més envellida i l'augment de l'esperança de vida són realitats i tendències globals i locals clares que obligaran a desenvolupar serveis i recursos per atendre i promoure un envelliment actiu. Al Vallès Oriental ja s'observa: la creació neta d'ocupació de les activitats sanitàries i de serveis socials ha estat del 20% el darrer decenni, uns 1.300 llocs de treball més, i ocupen a unes 8.000 persones. Les activitats de serveis socials amb allotjament són les que experimenten un major creixement, seguit de les sanitàries i, per últim, les activitats socials sense allotjament. Una altra dada important és que el règim especial de treballadors/es de la llar crea uns 2.000 llocs de treball més a la comarca i s'incrementa un 25% els darrers 10 anys. Tot i això els recursos i serveis d'atenció per donar resposta a la població i a la creixent demanda social de serveis són insuficients. El nombre de persones reconegudes com a discapacitades va augmentar un 65% en l'últim decenni, unes 10.000 persones més, arribant a unes 25.000 persones. Fruit d'aquest augment s'ha produït una major complexitat en l'atenció a les persones. Hi ha un ventall més ampli de necessitats, no només d'atenció a les persones grans dependents (que és el col·lectiu més nombrós i en creixement), sinó també d'atenció que afavoreixi la conciliació i l'atenció emocional de les persones cuidadores. El nombre de places per a persones amb discapacitat en centres residencials és de 166 i s'incrementa en un 24%. En el cas de les residències de gent gran les places s'han incrementa un 16,8% i als centres de dia un 44,6%, situant la taxa de cobertura per a les persones de 65 i més anys en 4,4%, per sota la mitjana catalana (5,5%), i amb una tendència inversa a l'augment de la cobertura que es dona a Catalunya. En aquest sentit, l'entrada de les noves tecnologies als serveis d'atenció representa una doble oportunitat per fer més accessibles els serveis en un territori dispers geogràficament i amb habitatges disseminats, així com també, en la gestió dels serveis per

avançar cap a un model de gestió compartida de la informació (entre salut, serveis socials, etc.).

2.5 DES DE LA PERSPECTIVA DE LA GOVERNANÇA

23. LES DIFICULTATS PER A LA PLANIFICACIÓ COMARCAL I LA CONCERTACIÓ AMB I ENTRE ELS AGENTS

Hi ha dificultats clares per articular una proposta estratègica conjunta per a tota la comarca. El Vallès Oriental no ha tingut una estratègia pròpia. No s'han executat polítiques coordinades d'abast comarcal i llarg termini. No hi ha hagut una aposta pròpia clara i compartida amb els agents de la comarca. I la manca d'articulació dels agents entre si i d'aquests amb l'administració pública, també ha fet més complexa aquesta construcció. No s'ha disposat, per exemple, d'eines de gestió conjunta de la informació a nivell territorial (recull de planificacions en diversos àmbits, per exemple). Hi ha una manca evident d'articulació entre si dels agents socials, polítics i econòmics de la comarca. Agents que, per exemple, gairebé no participen en la determinació les polítiques i estratègies territorials i econòmiques que es dissenyen i s'executen en àmbits superiors i, per tant, tenen poca capacitat d'incidència. Tampoc es disposa d'aquesta articulació i coordinació en els objectius a l'hora de definir polítiques comarcals i això té conseqüències i costos d'oportunitat clars part del territori.

24. LA GESTIÓ DE LES POLÍTIQUES: RIGIDESA, CENTRALISME I INSUFICIÈNCIA DE RECURSOS (HUMANS, MATERIALS I ECONÒMICS)

El model de gestió actual de les polítiques (d'ocupació i formació en especial) no s'ajusta a les necessitats del territori i de la població. Les polítiques d'ocupació i formació implementades vénen caracteritzades per una excessiva rigidesa dels programes que sovint no s'adapten a la realitat del mercat de treball, una excessiva burocràcia a la que es dedica massa recursos a la gestió en detriment de la intervenció, uns terminis que dificulten el seguiment de les persones usuàries i l'establiment d'itineraris a més llarg termini. A més, en la presa de decisions es produeix una escassa escolta activa de les necessitats i participació dels agents del territori degut a que no hi ha espais ni instruments de treball amb aquests agents i el teixit empresarial, a la manca de treball transversal per part de les administracions entre les àrees implicades i a que les empreses estan poc implicades en les polítiques de formació per al treball i d'ocupació. Tot això acaba suposant unes polítiques que no s'adeqüen a les necessitats/requeriments del territori, una manca de personalització/singularització de les actuacions, una escassa continuïtat de les actuacions, la desconexió i desconexió de les actuacions que fan els diferents agents. El marc català preveu una descentralització de les polítiques afavorint la definició d'estratègies territorials que poden donar resposta a alguna dels mancances anteriors, però el seu desplegament no acaba d'implementar-se.

25. UNA ESTRATÈGIA COMPARTIDA AMB L'ENTORN TERRITORIAL MÉS IMMEDIAT

La realitat del Vallès Oriental i les seves perspectives de futur són semblants i/o estan connectades directament a la d'altres territoris propers. Si més no, les vocacions són complementàries. La comarca comparteix trets centrals de la seva estructura econòmico-productiva, social o demogràfica amb bona part de Catalunya, de les comarques veïnes i d'altres territoris de l'àrea i la regió metropolitanas, molt afectats pel fet metropolità i les seves dinàmiques. Té una estructura econòmica molt diversificada amb una forta presència

industrial, actius turístics i paisatgístics compartits i complementaris. Tot i això, mai ha compartit estratègies amb altres territoris propers (perdent l'oportunitat de generar sinèrgies concretes), ni ha influït de manera decisiva en les polítiques i projectes d'àmbits territorials superiors.